

جمهوری اسلامی ایران
وزارت امور اقتصادی و دارایی

بسمه تعالی

سازمان حسابرسی

شماره: ۹۰/۲۴۵۸۲

تاریخ: ۱۳۹۰/۱۰/۱۸

پیوست: .....

دبیر کل محترم جامعه حسابداران رسمی ایران
جناب آقای ملک آرای

با سلام

پیش نویس استاندارد حسابداری شماره ۱۵ با عنوان **ملاحظات سرمایه گذاریها** که به پیوست تقدیم شده است، توسط کمیته تدوین استانداردهای حسابداری تجدید نظر شده است.

خواهشمند است نظرات و پیشنهادات مربوط به این پیش نویس را حداکثر تا تاریخ ۳۱ فروردین ماه ۱۳۹۱ برای مدیریت تدوین استانداردها ارسال فرمایید.

و من... التوفیق

موسوی بزرگ اصل

عضو هیئت عامل

دبیر جامعه حسابداران رسمی ایران
شماره: ۹۰/۹۰۹۷
تاریخ: ۹۰/۱۰/۲۵
مست: .....

پیش‌نویس

سازمان حسابرسی

اصول و ضوابط حسابداری و حسابرسی استانداردهای حسابداری

استاندارد حسابداری شماره ۱۵: سرمایه‌گذاریها

(تجدید نظر شده ۱۳۹۰)

کمیته تدوین استانداردهای حسابداری بر اساس استانداردهای بین‌المللی حسابداری و با توجه به شرایط محیطی، پیش‌نویس استاندارد حسابداری "سرمایه‌گذاریها" را تجدید نظر کرده است. انتشار استاندارد تجدید نظر شده به صورت پیش‌نویس باهدف کسب‌نظرات و پیشنهادات افراد ذینفع و ذی‌علاقه در جامعه صورت می‌گیرد و از ضروریات افزایش کیفیت استانداردهای حسابداری است.

کمیته تدوین استانداردهای حسابداری از تمام افراد صاحب‌نظر تقاضا دارد که ضمن مطالعه دقیق پیش‌نویس استاندارد، پیشنهادات خود را حداکثر تا پایان فروردین ماه ۱۳۹۱ برای مدیریت تدوین استانداردها (به آدرس - تهران، خیابان بیهقی، نبش خیابان ۱۲، پلاک ۱۲ و یا پایگاه اطلاع‌رسانی سازمان حسابرسی www.audit.org.ir) ارسال فرمایند.

کمیته تدوین استانداردهای حسابداری

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه گذاریها

(تجدیدنظر شده ۱۳۹۰)

فهرست مندرجات

شماره بند	
(۱) - (۵)	■ پیشگفتار
	■ استاندارد حسابداری شماره ۱۵ "سرمایه گذاریها"
۱ - ۴	● دامنه کاربرد
۵ - ۹	● تعاریف
۱۰ - ۱۲	● انواع سرمایه گذاری
۱۳ - ۱۹	● طبقه بندی سرمایه گذاریها
۲۰ - ۲۴	● بهای تمام شده سرمایه گذاریها
۲۵	● انعکاس به خالص ارزش فروش
۲۶ - ۲۷	● ملاحظات استفاده از خالص ارزش فروش
۲۸ - ۳۷	● مبلغ دفتری سرمایه گذاریها
۳۸ - ۴۶	● تغییر مبلغ دفتری سرمایه گذاریها
۴۷ - ۵۰	● واگذاری سرمایه گذاریها
۵۱ - ۵۲	● تغییر طبقه بندی سرمایه گذاریها
۵۳ - ۵۴	● صورت سود و زیان
۵۵	● افشا
۵۶	● تاریخ اجرا
	● پیوست شماره ۱: توضیحات تکمیلی در خصوص مصون سازی
	● پیوست شماره ۲: مثالهای توضیحی در خصوص مصون سازی

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

(تجدید نظر شده ۱۳۹۰)

پیشگفتار

دلایل تجدید نظر در استاندارد

(۱) این تجدید نظر با هدف پوشش حسابداری ابزارهای مشتقه، مانند قراردادهای آتی و بهبود الزامات مربوط به حسابداری سرمایه‌گذاریها انجام شده است.

تغییرات اصلی

حسابداری ابزارهای مشتقه

(۲) تعاریف این استاندارد، با توجه به تغییرات ایجاد شده، اصلاح و تعریف اصطلاحات اوراق مشتقه، دارایی مالی، بدهی مالی و انواع مصون‌سازی به آن اضافه شده است.

(۳) نحوه حسابداری سرمایه‌گذاری در اوراق مشتقه، که با هدف کسب منافع حاصل از افزایش ارزش یا استفاده به عنوان ابزار مصون‌ساز انجام می‌شود، تشریح شده است.

حسابداری سرمایه‌گذاریهای جاری سریع‌المعامله در بازار

(۴) پیش از این، سرمایه‌گذاریهای سریع‌المعامله که به عنوان دارایی جاری طبقه‌بندی می‌شد، به یکی از دو روش ارزش بازار، یا اقل بهای تمام شده و خالص ارزش فروش در ترازنامه منعکس می‌شد. در استاندارد تجدیدنظر شده، تنها روش خالص ارزش فروش برای اندازه‌گیری این گونه سرمایه‌گذاریها مجاز شمرده شده است.

تغییر طبقه‌بندی سرمایه‌گذاریها

(۵) طبق استاندارد تجدیدنظر شده، تغییر طبقه‌بندی سرمایه‌گذاریهای بلندمدت به جاری طبق استاندارد حسابداری شماره ۳۱ با عنوان "داراییهای غیرجاری نگهداری شده برای فروش و عملیات متوقف شده" انجام می‌گیرد. همچنین، تغییر طبقه‌بندی سرمایه‌گذاریهای جاری به بلندمدت به مواردی محدود شده است که واحد سرمایه‌گذار حداقل به نفوذ قابل ملاحظه در واحد سرمایه‌پذیر دست یافته باشد.

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

(تجدیدنظر شده ۱۳۹۰)

این استاندارد باید با توجه به "مقدمه‌ای بر استانداردهای حسابداری" مطالعه و بکار گرفته شود.

دامنه کاربرد

۱. این استاندارد به نحوه حسابداری سرمایه‌گذاریها و الزامات افشای اطلاعات مربوط می‌پردازد.
۲. حسابداری سرمایه‌گذاری در کلیه واحدهای تجاری باید طبق الزامات این استاندارد انجام شود. این استاندارد نحوه حسابداری سرمایه‌گذاری در واحدهای تجاری فرعی و وابسته در صورت‌های مالی تلفیقی را تعیین نمی‌کند لیکن در خصوص نحوه حسابداری سرمایه‌گذاریهای پیشگفته در صورت‌های مالی جداگانه واحد تجاری اصلی کاربرد دارد مگر در مواردی که در استانداردهای حسابداری مربوط به سرمایه‌گذاری در واحدهای تجاری فرعی و وابسته نحوه عمل دیگری تجویز شده باشد.
۳. موارد زیر در این استاندارد مورد بحث قرار نمی‌گیرد:
  - الف. مبانی شناخت درآمدهایی که به صورت سود تضمین شده، سود سهام و غیره از سرمایه‌گذاریها عاید می‌شود (رجوع شود به استاندارد حسابداری شماره ۳ با عنوان درآمد عملیاتی).
  - ب. سرمایه‌گذاری در واحدهای تجاری فرعی و وابسته در صورت‌های مالی تلفیقی.
  - ج. سرمایه‌گذاریهایی که توسط طرحهای مزایای بازنشستگی و مؤسسات بیمه عمر انجام می‌شود.
  - د. سرمایه‌گذاری در املاک.
۴. نظر به اینکه یکی از ویژگیهای کلیه سرمایه‌گذاریها، ایجاد منافع اقتصادی برای واحد سرمایه‌گذار است، نحوه حسابداری مندرج در این استاندارد، عملکرد سرمایه‌گذاری یک واحد سرمایه‌گذار را به نحو مناسب شناسایی و اندازه‌گیری می‌کند. لذا، این استاندارد، در مورد کلیه واحدهای تجاری سرمایه‌گذار، صرف نظر از ماهیت، درصد سرمایه‌گذاری و حجم فعالیت سرمایه‌گذاری آنها، از جمله شرکتهای تخصصی سرمایه‌گذاری کاربرد دارد.

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

(تجدید نظر شده ۱۳۹۰)

تعاریف

۵. اصطلاحات ذیل در این استاندارد با معانی مشخص زیر بکار رفته است:

- **اوراق مشتقه:** قراردادی است که دارای سه ویژگی زیر باشد:
  - الف. ارزش آن در واکنش به تغییرات قیمت دارایی پایه مانند قیمت سهام و قیمت کالا تغییر کند.
  - ب. نیازی به سرمایه‌گذاری خالص اولیه نداشته باشد یا در مقایسه با سایر قراردادهایی که انتظار می‌رود در برابر تغییر عوامل بازار واکنش مشابهی نشان دهند، سرمایه‌گذاری خالص اولیه اندکی مورد نیاز باشد، و
  - ج. در تاریخی در آینده تسویه شود.
- **بدهی مالی:** هر بدهی که یکی از موارد زیر باشد:
  - الف. **تعهد قراردادی:**
    - ۱. برای تحویل وجه نقد یا دارایی مالی دیگر به اشخاص دیگر، یا
    - ۲. برای مبادله داراییهای مالی یا بدهیهای مالی با اشخاص دیگر، تحت شرایطی که به صورت بالقوه برای واحد تجاری نامطلوب است، یا
  - ب. قراردادی که از طریق سهام یا حق تقدم سهام واحد تجاری تسویه خواهد شد یا ممکن است تسویه گردد.
- **حق تقدم:** به موجب ماده ۱۶۶ اصلاحیه قانون تجارت، حقی است قابل نقل و انتقال که در زمان خرید سهام جدید توسط صاحبان سهام واحد تجاری به نسبت سهامی که مالکند به ایشان تعلق می‌گیرد.
- **خالص ارزش فروش:** عبارت است از وجه نقد یا معادل آن که از فروش سرمایه‌گذاری در شرایط عادی و پس از کسر کلیه هزینه‌های مرتبط با فروش آن حاصل می‌شود.
- **دارایی مالی:** هر دارایی که یکی از موارد زیر باشد:
  - الف. **وجه نقد،**
  - ب. **سهام یا حق تقدم سهام واحد تجاری دیگر،**
  - ج. **حق قراردادی:**
    - ۱. برای دریافت وجه نقد یا دارایی مالی دیگر از اشخاص دیگر، یا

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

(تجدید نظر شده ۱۳۹۰)

۲. برای مبادله داراییهای مالی یا بدهیهای مالی با اشخاص دیگر، تحت شرایطی که

به صورت بالقوه برای واحد تجاری مطلوب است.

- سرمایه‌گذاری: نوعی دارایی است که واحد سرمایه‌گذار برای کسب منافع اقتصادی از طریق توزیع منافع (به شکل سود سهام، سود تضمین شده و اجاره)، افزایش ارزش، حفاظت در برابر ریسک‌های آتی یا سایر مزایا (مانند مزایای ناشی از مناسبات تجاری) نگهداری می‌کند.
- سرمایه‌گذاری بلندمدت: به طبقه‌ای از سرمایه‌گذاریها گفته می‌شود که به قصد استفاده مستمر در فعالیتهای واحد تجاری نگهداری شود. یک سرمایه‌گذاری هنگامی به عنوان دارایی غیرجاری طبقه‌بندی می‌شود که قصد نگهداری آن برای مدت طولانی به وضوح قابل اثبات باشد یا توانایی واگذاری آن توسط سرمایه‌گذار مشمول محدودیتهایی باشد.
- سرمایه‌گذاری جاری: به طبقه‌ای از سرمایه‌گذاریها گفته می‌شود که سرمایه‌گذاری بلندمدت نباشد.
- سرمایه‌گذاری در املاک: عبارت از سرمایه‌گذاری در زمین یا ساختمانی است که عملیات ساخت و توسعه آن به اتمام رسیده و به جهت ارزش بالقوه‌ای که از نظر سرمایه‌گذاری دارد (افزایش ارزش و اجاره) و نه به قصد استفاده توسط واحد تجاری سرمایه‌گذار نگهداری می‌شود.
- سرمایه‌گذاری سریع‌المعامله در بازار: نوعی سرمایه‌گذاری است که برای آن بازار فعالی که آزاد و در دسترس است وجود دارد به طوری که از طریق آن بتوان به ارزش بازار یا شاخصی قابل اتکا که محاسبه ارزش بازار را امکان‌پذیر سازد، دست یافت.
- سود سهمی (یا سهام جایزه): عبارت است از توزیع سود به شکل سهم بین صاحبان سهام یک واحد تجاری از محل سود تقسیم نشده یا اندوخته‌ها که با توجه به اصلاحیه قانون تجارت موکول به تصویب مجمع عمومی فوق‌العاده است.
- صندوق سرمایه‌گذاری: نهادی مالی است که منابع مالی حاصل از انتشار گواهی سرمایه‌گذاری را در موضوع فعالیت مصوب خود سرمایه‌گذاری می‌کند.
- مصون‌سازی: به اقداماتی اطلاق می‌شود که به منظور کاهش یا جبران ریسک ناشی از تغییرات در ارزش منصفانه یا جریانهای نقدی مربوط به یک قلم خاص انجام می‌گیرد.
- مصون‌سازی ارزش منصفانه: عبارت است از مصون‌سازی ریسک تغییر ارزش منصفانه یک دارایی یا بدهی شناسایی شده یا یک تعهد قطعی شناسایی نشده، یا بخش مشخصی از این

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه گذاریها

(تجدید نظر شده ۱۳۹۰)

دارایی، بدهی یا تعهد قطعی که قابل انتساب به ریسک خاصی باشد و بتواند بر سود یا زیان اثر بگذارد.

• مصون سازی جریان نقدی: مصون سازی ریسک تغییرپذیری جریانهای نقدی که:

۱. قابل انتساب به ریسک خاصی در ارتباط با دارایی یا بدهی شناسایی شده (نظیر تمام یا بخشی از پرداختهای آتی سود تضمین شده مربوط به بدهی با نرخ متغیر) یا معامله آتی بسیار محتمل، باشد، و
۲. بتواند بر سود یا زیان اثر بگذارد.

۶. اگرچه ویژگی زیربنایی سرمایه گذاری این است که با قصد کسب منافع اقتصادی آتی انجام می پذیرد، اما این ویژگی در مورد کلیه داراییها مصداق دارد. این امر مشکلاتی را در تعریف سرمایه گذاری از نظر مقاصد این استاندارد ایجاد می کند زیرا این استاندارد قصد ندارد سایر داراییهای مورد استفاده واحد تجاری از قبیل داراییهای ثابت مشهود و موجودی مواد و کالا را دربر گیرد. این مشکل در مواردی که سرمایه گذاری خصوصیتی مشابه با دیگر داراییها دارد، مضاعف می شود. مثلاً در مواردی که عملیات خرید و فروش سرمایه گذاری بخش عمده فعالیت روزمره یک واحد تجاری را تشکیل می دهد، پرتفوی سرمایه گذاریها، مشابه موجودی مواد و کالا در سایر واحدهای تجاری است.

۷. به هر صورت، در تدوین استاندارد حسابداری برای سرمایه گذاریها، این فرض تلویحی وجود دارد که دارایی طبقه بندی شده به عنوان سرمایه گذاری، مستلزم نحوه حسابداری متفاوتی از سایر داراییهاست. این امر به نوبه خود حاکی از این است که در ماهیت سرمایه گذاری خصوصیتی وجود دارد که آن را از سایر داراییها متمایز می سازد. ویژگی متمایزکننده سرمایه گذاری به عنوان طبقه ای از داراییها، طریقه خاص کسب منافع اقتصادی آن است. این منافع اقتصادی ممکن است به یکی از اشکال زیر یا هر دوی آنها حاصل شود. شکل اول دریافتهای ناشی از توزیع منافع، از قبیل سود تضمین شده و سود سهام است. در مفهومی گسترده تر، این شکل دربرگیرنده شرایط مساعد تجاری است که از طریق یک سرمایه گذاری تجاری فراهم می آید. شکل دوم، منفعت سرمایه ای است که

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

(تجدید نظر شده ۱۳۹۰)

منعکس‌کننده افزایش در ارزش مبادلاتی یک سرمایه‌گذاری طی دوره نگهداشت آن توسط واحد تجاری است. این ویژگی در تعریف سرمایه‌گذاری برای مقاصد این استاندارد بکار گرفته شده است. اگرچه ارزش سایر داراییها از قبیل ساختمان و ماشین‌آلات نیز ممکن است طی زمان افزایش یابد، لیکن این اقلام تنها در مواردی طبق این استاندارد به عنوان سرمایه‌گذاری تلقی می‌شود که برای این هدف و نه به قصد استفاده در عملیات واحد تجاری، نگهداری شده باشد.

۸. ممکن است ادعا شود که سرمایه‌گذاری نگهداری شده توسط معامله‌گران سهام به عنوان موجودی که به قصد کسب سود در جریان عادی فعالیت‌های تجاری آنها صورت گرفته است، در تعریف سرمایه‌گذاری طبق این استاندارد قرار نمی‌گیرد. لیکن این اعتقاد وجود دارد که دارایی مورد معامله به شیوه مزبور، همان خصوصیات زیربنایی را داراست که در صورت نگهداشت توسط یک واحد تجاری دیگر و فروش آن به یک معامله‌گر سهام و یا خریدار نهایی دیگری دارا می‌بود. بنابراین نحوه حسابداری سرمایه‌گذاریهای نگهداری شده به منظور خرید و فروش توسط معامله‌گران سهام نیز مطابق این استاندارد است.

۹. تعریف سرمایه‌گذاری طبق این استاندارد تعریفی عام است. با این حال اضافه می‌شود که تعریف مزبور، شامل اوراق سهام، اوراق مشارکت با حداقل سود تضمین شده، حق تقدم خرید سهام، کالاها (غیر از آنهایی که به قصد مصرف یا خرید و فروش، در جریان فعالیت‌های عادی واحد تجاری نگهداری شود)، اوراق مشتقه و سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار بانکی می‌باشد. ضمناً اقلام مزبور کلیه موارد را دربر نمی‌گیرد.

انواع سرمایه‌گذاری

۱۰. سرمایه‌گذاری ممکن است به اشکال مختلفی صورت گیرد و به دلایل گوناگونی نگهداری شود. برخی سرمایه‌گذاریها ممکن است در قالب اسنادی که بیانگر بدهی پولی به دارنده آنهاست، ظاهر بشوند (نظیر برخی اوراق مشارکت). برخی از این سرمایه‌گذاریها ممکن است متضمن سود تضمین شده حداقلی باشند. سرمایه‌گذاریها همچنین می‌توانند در قالب

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

(تجدید نظر شده ۱۳۹۰)

مالکیت سهام یک واحد تجاری دیگر ظاهر شوند. این سرمایه‌گذاریها بیانگر حقوق مالی است. سایر اشکال سرمایه‌گذاری شامل نگهداری داراییهای عینی مثل زمین و ساختمان، فلزات گرانبها یا دیگر کالاها از جمله آثار هنری است. سرمایه‌گذاریهای مختلف از نظر سهولت تبدیل به وجه نقد یا سایر داراییها، میزان داد و ستد و ماهیت بازار مربوط ویژگیهای متفاوتی از خود بروز می‌دهند.

۱۱. ماهیت و سطح سرمایه‌گذاری یک واحد تجاری و حجم فعالیت آن در زمینه خرید، نگهداری و فروش سرمایه‌گذاریها در واحدهای مختلف فرق می‌کند. برای برخی واحدهای تجاری خصوصاً واحدهایی که در بخشهای خاص خدمات مالی فعالیت دارند، فعالیت سرمایه‌گذاری بخش عمده عملیات واحد تجاری را تشکیل می‌دهد و عملکرد آن در زمینه سرمایه‌گذاری به میزان قابل ملاحظه‌ای برنتایج عملیات آن تأثیر می‌گذارد. برخی واحدهای تجاری از قبیل شرکتهای تخصصی سرمایه‌گذاری صرفاً در زمینه نگهداری و مدیریت پرتفوی سرمایه‌گذاری در بلندمدت فعالیت می‌کنند تا برای صاحبان سرمایه خود درآمد یا رشد سرمایه فراهم آورند. برای سایر واحدهای تجاری، سرمایه‌گذاری ممکن است به عنوان یک منبع وجوه مازاد نگهداری شود و بخشی از فعالیت مدیریت وجوه نقد آن را تشکیل دهد. همچنین یک واحد تجاری ممکن است به منظور اعمال نفوذ قابل ملاحظه یا اعمال کنترل برسیاستهای مالی و عملیاتی واحد تجاری دیگر، در سهام آن سرمایه‌گذاری کند. به علاوه سرمایه‌گذاری ممکن است به منظور تحکیم رابطه تجاری یا دستیابی به یک مزیت تجاری نگهداری شود.

۱۲. برای برخی سرمایه‌گذاریها، بازار فعالی وجود دارد که بر مبنای آن، می‌توان ارزش بازار سرمایه‌گذاری را تعیین کرد. در مورد سایر سرمایه‌گذاریها، بازار فعالی وجود ندارد و برای تعیین خالص ارزش فروش از طرق دیگری استفاده می‌شود.

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

(تجدید نظر شده ۱۳۹۰)

طبقه‌بندی سرمایه‌گذاریها

۱۳. آن گروه از واحدهای تجاری که طبق الزامات استاندارد حسابداری شماره ۱۴ با عنوان "نحوه ارائه داراییهای جاری و بدهیهای جاری"، داراییهای جاری و غیرجاری را در صورتهای مالی خود تفکیک می‌کنند باید سرمایه‌گذاریهای جاری را به عنوان دارایی جاری و سرمایه‌گذاریهای بلندمدت را به عنوان دارایی غیرجاری منعکس کنند.

۱۴. آن گروه از واحدهای تجاری که طبق استانداردهای حسابداری خاص یا مفاد قوانین آمره داراییهای جاری و غیرجاری را در ترازنامه تفکیک نمی‌کنند باید به منظور تعیین مبلغ دفتری سرمایه‌گذاریها، بین آنها تمایز قائل شوند و مبلغ دفتری سرمایه‌گذاریها را مطابق با بندهای ۲۸ تا ۳۷ تعیین کنند.

۱۵. براساس تعریف سرمایه‌گذاری بلندمدت مندرج در بند ۵، سرمایه‌گذاری فقط زمانی به عنوان بلندمدت طبقه‌بندی می‌شود که قصد نگهداری آن برای مدت طولانی مستند به شواهد کافی باشد یا اینکه در عمل محدودیتهایی در توانایی واگذاری آن توسط واحد تجاری وجود داشته باشد. این اصل صرف نظر از اینکه سرمایه‌گذاری مورد نظر سریع‌المعامله در بازار باشد یا نباشد، مصداق دارد. بنابراین سرمایه‌گذاری بلندمدت مشتمل بر موارد زیر است:

الف. سرمایه‌گذاری در واحد تجاری فرعی و وابسته یا تسهیلات بلندمدت اعطایی به این واحدها.

ب. سرمایه‌گذاریهایی که اساساً جهت حفظ، تسهیل و گسترش فعالیت یا روابط تجاری موجود انجام شده است (این سرمایه‌گذاریها اصطلاحاً سرمایه‌گذاریهای تجاری نام گرفته است).

ج. سرمایه‌گذاریهایی را که نمی‌توان واگذار کرد، یا بدون تأثیر عمده بر فعالیت‌های واحد تجاری قابل واگذاری نیست.

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

(تجدید نظر شده ۱۳۹۰)

د . سرمایه‌گذاریهایی که با قصد استفاده مستمر توسط واحد تجاری نگهداری می‌شود و هدف آن نگهداری پرتفویی از سرمایه‌گذاریها جهت تأمین درآمد و یا رشد سرمایه برای صاحبان سرمایه واحد تجاری است.

۱۶ . تنها در شرایطی که معیارهای پیشگفته احراز شود، سرمایه‌گذاری را می‌توان بلندمدت تلقی کرد. این واقعیت که یک سرمایه‌گذاری برای مدت نسبتاً طولانی نگهداری شده است، لزوماً به معنای بلندمدت بودن سرمایه‌گذاری نیست. در سایر موارد که معیارهای مزبور احراز نگردد، سرمایه‌گذاری (اعم از سریع‌المعامله در بازار یا سایر) به عنوان سرمایه‌گذاری جاری طبقه‌بندی می‌شود.

۱۷ . تعریف سرمایه‌گذاری سریع‌المعامله در بازار، دربرگیرنده دو شرط اصلی است. اول وجود بازاری فعال که آزاد و قابل دسترس باشد و دوم اینکه قیمت‌های معاملاتی درچنین بازاری معلوم باشد و علنی اعلام شود. بعلاوه قیمت اعلام شده باید به گونه‌ای قابل اتکا بیانگر قیمتی باشد که بتوان براساس آن معامله کرد. در صورت تحقق این شرایط، سرمایه‌گذاری یک "سرمایه‌گذاری سریع‌المعامله در بازار" است. در عمل، مفهوم عبارت "سریع‌المعامله در بازار" ممکن است برای واحدهای تجاری مختلف یکسان نباشد. بنابراین به دلیل تفاوت در میزان دسترسی به بازار و در دسترس بودن قیمت‌های اعلام شده، یک سرمایه‌گذاری که هنگام نگهداری توسط برخی مؤسسات خدمات مالی خاص، سریع‌المعامله در بازار تلقی شود، ممکن است برای دیگر واحدهای تجاری این چنین نباشد.

۱۸ . سرمایه‌گذاری سریع‌المعامله در بازار را، هم می‌توان به عنوان سرمایه‌گذاری جاری طبقه‌بندی کرد و هم در موارد مندرج در بند ۱۵ آن را سرمایه‌گذاری بلندمدت تلقی کرد.

۱۹ . برخی از واحدهای تجاری ممکن است به موجب استانداردهای حسابداری خاص یا مفاد قوانین آمره، ترازنامه خود را مطابق فرم ازپیش تعیین شده‌ای که بین داراییهای جاری و غیرجاری تمایزی قائل نمی‌شود، تهیه کنند. بسیاری از واحدهای تجاری، نظیر بانکها و شرکتهای بیمه که در رشته‌های مالی فعالیت می‌کنند، هرچند ممکن است قصد واگذاری

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

(تجدید نظر شده ۱۳۹۰)

داراییهایشان را طی عملیات جاری نداشته باشند، با این حال معمولاً بسیاری از سرمایه‌گذاریهای خود را به عنوان منابعی تلقی می‌کنند که در صورت لزوم، می‌توان آنها را جهت عملیات جاری بکار گرفت. با این حال این واحدهای تجاری ممکن است دارای سرمایه‌گذاریهایی باشند که علی‌الاصول سرمایه‌گذاری بلندمدت تلقی شود. بنابراین بسیاری از این واحدهای تجاری در تجزیه و تحلیل سرمایه‌گذاریهای خود و انتساب مبلغ دفتری به آنها، خصوصیات سرمایه‌گذاری را از نظر جاری یا بلندمدت بودن، مبنای کار قرار می‌دهند.

بهای تمام شده سرمایه‌گذاریها

۲۰. بهای تمام شده یک سرمایه‌گذاری، مخارج تحصیل آن، از قبیل کارمزد کارگزار، حق الزحمه‌ها و عوارض و مالیات را نیز دربر می‌گیرد لیکن شامل مخارج مالی تحمل شده در رابطه با ایجاد تدریجی یک سرمایه‌گذاری نیست. بهای تمام شده پرتفوی سرمایه‌گذاریها بر مبنای تک‌تک سرمایه‌گذاریهای آن تعیین می‌شود.

۲۱. اگر سرمایه‌گذاری کلاً یا جزئاً در مقابل مابه‌ازای غیر نقد تحصیل شود، بهای تمام شده آن معادل ارزش منصفانه دارایی یا اوراق بهاداری خواهد بود که به عنوان مابه‌ازا واگذار شده است. لیکن هرگاه ارزش منصفانه سرمایه‌گذاری تحصیل شده با سهولت بیشتری قابل تعیین باشد، مبلغ اخیر ممکن است در تعیین بهای تمام شده سرمایه‌گذاری ملاک عمل قرار گیرد.

۲۲. نحوه تعیین بهای تمام شده حق تقدم خریداری شده مشابه با خرید سهام است. همچنین چنانچه واحد تجاری در نتیجه افزایش سرمایه واحد سرمایه‌پذیر صاحب حق تقدم شود، وجوه پرداختی بابت سهام جدید یا واگذاری مطالبات سود سهام نقدی از این بابت به بهای تمام شده سرمایه‌گذاری اضافه می‌شود. در مورد حق تقدم ناشی از افزایش سرمایه، به منظور تعیین مبلغ دفتری هر سهم، جمع مبلغ دفتری سرمایه‌گذاری قبلی و بهای تمام شده حق تقدم، بر کل سهام موجود از بابت سرمایه‌گذاری مربوط تقسیم می‌شود.

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

(تجدید نظر شده ۱۳۹۰)

۲۳. چنانچه سرمایه‌گذاری تحصیل شده دربرگیرنده حداقل سود تضمین شده یا سود سهام تعلق گرفته و دریافت نشده باشد، بهای تمام شده سرمایه‌گذاری عبارت از بهای خرید بعد از کسر هرگونه سود تعلق گرفته و دریافت نشده خواهد بود.

۲۴. مبالغ سود تضمین شده و سود سهام حاصل از سرمایه‌گذاری، بازده سرمایه‌گذاری است و عموماً درآمد تلقی می‌گردد. با این حال در برخی شرایط، مثلاً، در مواردی که سود سهام عادی شرکت سرمایه‌پذیر، از محل اندوخته‌ها یا سود انباشته مصوب پیش از تحصیل سرمایه‌گذاری اعلام می‌شود این گونه مبالغ معرف بازیافت بخشی از بهای تمام شده سرمایه‌گذاری است و درآمد محسوب نمی‌شود. به بیان دیگر، بهای تمام شده سرمایه‌گذاری تنها هنگامی بابت سود سهام دریافتی یا دریافتی کاهش داده می‌شود که سود سهام مزبور مازاد بر سهم شرکت سرمایه‌گذار از سودهای مصوب شرکت سرمایه‌پذیر پس از تحصیل سرمایه‌گذاری باشد.

انعکاس به خالص ارزش فروش

۲۵. استفاده از خالص ارزش فروش در مورد سرمایه‌گذاری سریع‌المعامله در بازار عملاً موجب می‌شود کلیه تغییرات در ارزش سرمایه‌گذاری در صورت سود و زیان شناسایی شود صرف‌نظر از اینکه سرمایه‌گذاری به فروش رسیده یا نرسیده باشد. کاربرد این مبنای اندازه‌گیری در تعیین مبلغ دفتری آن گروه از سرمایه‌گذاریهای سریع‌المعامله در بازار که به عنوان داراییهای جاری طبقه‌بندی می‌شوند به دلایل زیر مناسب است:

الف. نتیجه عملیات واحد تجاری بنحو مطلوب‌تری منعکس می‌شود چون هرگونه افزایش در ارزش سرمایه‌گذاری، به سبب مستند بودن به دریافت وجه نقد و یا انتظار قریب به یقین به دریافت وجه نقد، معرف سود تحقق یافته دوره است. مضافاً این مبنای ارزیابی بهتری از عملکرد مدیریت فراهم می‌کند.

ب. از نقطه‌نظر واقعیت اقتصادی و یکنواختی عمل، عینی‌ترین ابزار برای اندازه‌گیری تأثیر مالی تصمیمات مربوط به خرید، فروش و نگهداری سهام طی دوره است.

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

(تجدید نظر شده ۱۳۹۰)

اگرچه سود یا زیان ممکن است در تاریخ ترازنامه محقق نشده باشد، لیکن واقعیت اقتصادی این است که مدیریت از طریق فروش سرمایه‌گذاری، توانایی تحقق آن را داشته لیکن به‌عمد چنین نخواست است.

ج . دستکاری نتیجه عملیات توسط مدیریت واحد تجاری از طریق انتخاب زمان فروش سرمایه‌گذاری ناممکن می‌شود.

د . خالص ارزش فروش خاصه‌ای از دارایی است که برای مدیریت واحد تجاری و سایر استفاده‌کنندگان صورتهای مالی بیشترین اهمیت را دارد. افزون بر این، استفاده از این روش اشکال در اندازه‌گیری اقلام مشابه با قیمتهای متفاوت را که تنها به‌لحاظ خرید در زمانهای مختلف ایجاد شده است، از بین می‌برد.

ملاحظات استفاده از خالص ارزش فروش

۲۶ . قیمت اعلام شده بازار معمولاً قیمتی میانگین می‌باشد و اغلب مبتنی بر حجم معینی از معاملات است. بنابراین ممکن است راهنمای قابل اتکایی برای استفاده توسط واحد تجاری در شرایط خاص آن نباشد. این امر بویژه هنگامی مصداق دارد که سرمایه‌گذار، بیش از اندازه معمول از یک سرمایه‌گذاری را در اختیار داشته باشد. در چنین شرایطی واگذاری کل سرمایه‌گذاری بدون تغییر در قیمت امکان‌پذیر نیست و بنابراین قیمت مزبور باید در حدی تعدیل شود که درآمد قابل شناسایی در تاریخ ترازنامه به‌نحوی اتکاپذیر قابل اندازه‌گیری باشد. البته لازم است نحوه معمول واگذاری توسط واحد تجاری (به‌صورت یکجا یا بخش‌بخش) در روال فعالیت عادی آن در نظر گرفته شود.

۲۷ . در شرایطی که واگذاری اجباری باشد، خالص ارزش فروش برای واحد تجاری ممکن است بنحو قابل ملاحظه‌ای کمتر از قیمت اعلام شده بازار باشد. همچنین حجم سهام موجود در بازار برای معامله نیز عامل مهمی در تعیین قیمت بازار است. در این شرایط باید مراتب فوق در تعیین خالص ارزش فروش مورد توجه خاص قرار گیرد.

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

(تجدید نظر شده ۱۳۹۰)

مبلغ دفتری سرمایه‌گذاریها

۲۸. سرمایه‌گذاریهای سریع‌المعامله در بازار، شامل سرمایه‌گذاری در اوراق مشتقه، هرگاه به عنوان دارایی جاری نگهداری شود باید در ترازنامه به خالص ارزش فروش منعکس شود.
۲۹. چنانچه ماهیت و میزان سرمایه‌گذاری به گونه‌ای باشد که جذب آن توسط بازار، بدون تأثیر با اهمیت در نرخ بازار آن، ممکن نباشد، قیمت جاری بازار باید طوری تعدیل شود که منعکس‌کننده عوایدی باشد که واحد تجاری به طور واقع بینانه، انتظار کسب آن را در صورت واگذاری سرمایه‌گذاری در روال عادی فعالیت تجاری داشته باشد.
۳۰. سایر سرمایه‌گذاریهایی که تحت عنوان دارایی جاری طبقه‌بندی می‌شود، باید در ترازنامه به یکی از دو روش زیر منعکس شود:
- الف. اقل بهای تمام شده و خالص ارزش فروش، یا
- ب. خالص ارزش فروش.
۳۱. استفاده از ارزشهای جاری تا میزانی که با خصوصیات اتکاپذیری و ملاحظات منفعت و هزینه سازگار باشد، موجب می‌گردد اطلاعات ارائه شده در صورتهای مالی برای استفاده‌کنندگان، در راستای ارزیابی وضعیت مالی و عملکرد مالی واحد تجاری مفید واقع شود. بدین لحاظ و باتوجه به دلایل ذکر شده در بند ۲۵، سرمایه‌گذاری سریع‌المعامله در بازار را که به عنوان دارایی جاری نگهداری می‌شود می‌توان به خالص ارزش فروش آن در ترازنامه منعکس و هرگونه افزایش یا کاهش در ارزش آن طی دوره را به عنوان بخشی از نتایج عملیات واحد تجاری در صورت سود و زیان شناسایی کرد.
۳۲. سایر سرمایه‌گذاریهای جاری (غیر از سریع‌المعامله در بازار) به اقل بهای تمام شده اولیه و خالص ارزش فروش در ترازنامه منعکس می‌شود. این سرمایه‌گذاریها، معمولاً به بهای تمام شده انعکاس می‌یابد مگر در مواردی که کاهش در ارزش سرمایه‌گذاری قابل تشخیص باشد. رویه مجاز دیگر، استفاده از خالص ارزش فروش است به شرطی که مبلغ آن به گونه‌ای اتکاپذیر قابل اندازه‌گیری باشد. اگر رویه اخیر انتخاب شود، هرگونه افزایش و کاهش مبلغ دفتری سرمایه‌گذاری در صورت سود و زیان شناسایی می‌شود.

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

(تجدید نظر شده ۱۳۹۰)

۳۳. سرمایه‌گذاریهایی که تحت عنوان دارایی غیرجاری طبقه‌بندی می‌شود باید در ترازنامه به یکی از روشهای زیر منعکس شود:

الف. بهای تمام شده پس از کسر هرگونه کاهش ارزش انباشته طبق استاندارد حسابداری شماره ۳۲ با عنوان "کاهش ارزش داراییها"

ب. مبلغ تجدید ارزیابی به عنوان یک نحوه عمل مجاز جایگزین.

در صورت انعکاس به مبلغ تجدید ارزیابی، مطابق استاندارد حسابداری شماره ۱۱ با عنوان "داراییهای ثابت مشهود" عمل می‌شود با این تفاوت که دوره تناوب تجدید ارزیابی یک سال خواهد بود.

۳۴. از آنجا که سرمایه‌گذاریهای بلندمدت برای مدت طولانی نگهداری می‌شود، ارزش بازار آنها از نظر مربوط بودن به اندازه‌گیری سود و زیان دوره، اهمیت چندانی ندارد زیرا مدیریت واحد تجاری قصد و یا توان آن را ندارد که این ارزش را از طریق فروش آنها محقق سازد. به این دلیل، سرمایه‌گذاریهای بلندمدت به بهای تمام شده، پس از کسر کاهش ارزش انباشته آنها، در ترازنامه انعکاس می‌یابد. در نحوه عمل مجاز جایگزین، این سرمایه‌گذاریها را می‌توان براساس مبلغ تجدید ارزیابی آنها منعکس نمود. اگر این رویه انتخاب شود، احتساب هرگونه افزایش در ارزش به عنوان درآمد تحقق یافته دوره مناسب نیست. در عوض، مبلغ هرگونه افزایش به عنوان مازاد تجدید ارزیابی تلقی می‌شود و در سرفصل حقوق صاحبان سهام انعکاس می‌یابد. در صورت انعکاس به مبلغ تجدید ارزیابی، طبق استاندارد حسابداری شماره ۱۱ با عنوان داراییهای ثابت مشهود عمل می‌شود با این تفاوت که دوره تناوب تجدید ارزیابی یک ساله است.

۳۵. چنانچه مدیریت واحد تجاری، سرمایه‌گذاریهای بلندمدت را به مبلغ تجدید ارزیابی منعکس کند، این ارزیابی هر سال انجام می‌شود. بدین معنی که واحدهای تجاری مجاز نیستند سرمایه‌گذاریهای بلندمدت را به مبلغی که نه معرف ارزش جاری و نه معرف بهای تمام شده است، منعکس کنند. این امر منعکس‌کننده این نظریه است که به غیر از بهای تمام شده اولیه، تنها ارزش مربوط و معنی‌دار برای استفاده‌کنندگان صورتهای مالی، ارزش جاری است.

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

(تجدید نظر شده ۱۳۹۰)

۳۶. چنانچه یک "سرمایه‌گذاری سریع معامله در بازار" به عنوان دارایی غیرجاری نگهداری شود، چون واحد تجاری در واگذاری آن محدودیت دارد یا تمایلی به واگذاری آن ندارد تا افزایش در ارزش آن در عمل محقق شود، تلقی هرگونه افزایش در ارزش بازار آن به عنوان تحقق یافته، مناسب نیست و در نتیجه نباید این تغییرات را در صورت سود و زیان منعکس کرد.

۳۷. مبلغ کل سرمایه‌گذاریهای بلندمدت و سایر سرمایه‌گذاریهای جاری، عبارت از جمع مبلغ دفتری تک تک سرمایه‌گذاریهای مربوط است که جداگانه تعیین می‌شود.

تغییر مبلغ دفتری سرمایه‌گذاریها

۳۸. افزایش یا کاهش در مبلغ دفتری سرمایه‌گذاریهای سریع معامله شامل سرمایه‌گذاری در اوراق مشتقه که به عنوان دارایی جاری نگهداری می‌شود، باید در صورت سود و زیان شناسایی گردد مگر در مواردی که سرمایه‌گذاری در اوراق مشتقه با هدف مصون‌سازی جریان نقدی انجام شده باشد.

۳۹. تغییرات در ارزش بازار سرمایه‌گذاری در اوراق مشتقه که با هدف مصون‌سازی جریان نقدی صورت می‌پذیرد، باید به شرح زیر شناسایی شود:

۱. بخشی از سود یا زیان اوراق مشتقه که در مصون‌سازی، اثربخش تشخیص داده شده است، باید در سود یا زیان جامع شناسایی شود (توضیحات مربوط به مفهوم اثربخشی در پیوست شماره ۱ ارائه شده است).

۲. بخش غیر اثربخش سود یا زیان اوراق مشتقه باید در صورت سود و زیان دوره شناسایی شود.

۴۰. چنانچه در مصون‌سازی ارزش منصفانه، قلم مصون شده به بهای تمام شده اندازه‌گیری می‌شود، باید سود یا زیان قابل انتساب به ریسک مصون شده در صورت سود و زیان شناسایی و مبلغ دفتری قلم مصون شده به همان میزان تعدیل گردد.

۴۱. در صورتی که مصون‌سازی جریان نقدی، متعاقباً به شناخت یک دارایی مالی یا یک بدهی مالی منجر شود، سود یا زیان مربوط که در سود یا زیان جامع شناسایی شده بود، باید در همان دوره یا دوره‌هایی که دارایی تحصیل شده یا بدهی تقبل شده بر سود یا زیان اثر می‌گذارد (مانند

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

(تجدید نظر شده ۱۳۹۰)

دوره‌هایی که درآمد مالی یا هزینه مالی شناسایی می‌شود) به حساب سود (زیان) انباشته منتقل شود. با این حال، اگر واحد تجاری انتظار داشته باشد تمام یا بخشی از زیانی که در سود یا زیان جامع شناسایی شده است، طی یک یا چند دوره آتی بازیافت نشود، باید مبلغی را که انتظار بازیافت آن را ندارد به حساب سود (زیان) انباشته منتقل کند.

۴۲. هرگاه سایر سرمایه‌گذاریهای جاری (یعنی غیر از سریع‌المعامله در بازار) به خالص ارزش فروش منعکس شود، هرگونه افزایش و کاهش مبلغ دفتری سرمایه‌گذاری باید به سود و زیان دوره منظور شود.

۴۳. هرگاه سرمایه‌گذاری بلندمدت به مبلغ تجدید ارزیابی ثبت شود، نحوه حسابداری آن باید طبق استاندارد حسابداری شماره ۱۱ با عنوان "داراییهای ثابت مشهود" باشد. افزایش مبلغ دفتری سرمایه‌گذاری بلندمدت در نتیجه تجدید ارزیابی باید به عنوان مازاد تجدید ارزیابی ثبت و در ترازنامه به عنوان بخشی از حقوق صاحبان سرمایه منعکس شود. هرگاه افزایش مزبور عکس یک کاهش قبلی ناشی از تجدید ارزیابی باشد که به عنوان هزینه شناسایی شده است، این افزایش باید تا میزان هزینه شناسایی شده در رابطه با همان دارایی به عنوان درآمد شناسایی شود. کاهش مبلغ دفتری یک قلم سرمایه‌گذاری بلندمدت در نتیجه تجدید ارزیابی باید به عنوان هزینه شناسایی شود. چنانچه کاهش مزبور عکس یک افزایش قبلی ناشی از تجدید ارزیابی باشد که به حساب مازاد تجدید ارزیابی منظور شده است، در این صورت این کاهش باید تا میزان مازاد تجدید ارزیابی مربوط به همان سرمایه‌گذاری به حساب مازاد تجدید ارزیابی بدهکار گردد و باقیمانده به عنوان هزینه شناسایی شود.

۴۴. باتوجه به مفهوم تحقق که عبارت است از الزام به اینکه درآمد مستند به دریافت وجه نقد (یا دارایی دیگری که با قطعیت معقول انتظار تبدیل آن به وجه نقد وجود دارد) شده باشد و یا با انتظار قریب به یقین مستند شود، مازاد تجدید ارزیابی مذکور در بند ۴۳، درآمد تحقق نیافته تلقی می‌گردد. بنابراین، به استثنای مواردی که نحوه عمل حسابداری آن به موجب قانون مشخص شده است، افزایش سرمایه به‌طور مستقیم از محل مازاد مزبور مجاز نیست و تنها در زمان تحقق باید، طبق بند ۴۷ به سود (زیان) انباشته منتقل شود.

۴۵. دریافت سود سهمی (یا سهام جایزه) موجب تغییر در مبلغ دفتری سرمایه‌گذاری نمی‌شود بلکه به منظور تعیین مبلغ دفتری هر سهم، مبلغ دفتری سرمایه‌گذاری باید به تعداد کل سهام موجود بعد از دریافت سود سهمی تقسیم شود.

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذارها

(تجدید نظر شده ۱۳۹۰)

۴۶. دریافت سود سهمی یا سهام جایزه منجر به ورود وجه نقد یا داراییهای دیگر به واحد تجاری سرمایه‌گذار نمی‌شود. به بیان دیگر واحد تجاری سرمایه‌گذار با دریافت سود سهمی چیزی جز آنچه داشته است، تحصیل نمی‌کند. به همین دلیل در زمان دریافت سود سهمی نمی‌توان درآمد سرمایه‌گذاری را شناسایی کرد و یا بهای تمام‌شده سرمایه‌گذاری را افزایش داد. دریافت سود سهمی تنها باعث افزایش تعداد سهام در سرمایه‌گذاری مربوط و در نتیجه کاهش مبلغ دفتری هر سهم موجود می‌شود. از سوی دیگر، تقسیم سود به شکل نقد و سپس افزایش سرمایه از محل مطالبات سهامداران با تصویب مجمع عمومی فوق‌العاده در تعریف سود سهمی طبق این استاندارد قرار نمی‌گیرد، ضمن اینکه به موجب اصلاحیه قانون تجارت، واحد سرمایه‌گذار حق مطالبه سود سهام نقدی را دارد و تنها در صورت تمایل، این حق را در قبال کسب سهام جدید واگذار می‌کند که این امر به منزله دریافت سود سهام و پرداخت مجدد آن در قبال سهام جدید است. بدین ترتیب سود سهام نقدی مزبور با رعایت الزامات این استاندارد و استاندارد حسابداری شماره ۳ با عنوان درآمد عملیاتی شناسایی می‌شود.

واگذاری سرمایه‌گذارها

۴۷. هرگاه یک سرمایه‌گذاری واگذار شود، تفاوت عواید حاصل از واگذاری و مبلغ دفتری باید به سود و زیان دوره منظور شود. در مورد سرمایه‌گذاریهای جاری که به خالص ارزش فروش ثبت شده و سرمایه‌گذاریهای بلندمدتی که به مبلغ تجدید ارزیابی انعکاس یافته است، سود یا زیان واگذاری باید نسبت به آخرین مبلغ دفتری تعیین و به سود و زیان دوره منظور شود. هرگونه خالص مازاد ناشی از تجدید ارزیابی یک سرمایه‌گذاری که قبلاً در حساب مازاد تجدید ارزیابی منظور و در آن نگهداری شده است، باید به عنوان تغییر در اجزای حقوق صاحبان سرمایه، به سود (زیان) انباشته منتقل شود.

۴۸. هرگاه تنها بخشی از مجموع یک سرمایه‌گذاری خاص واحد تجاری که به بهای تمام شده منعکس شده است، واگذار شود، مبلغ دفتری بر مبنای میانگین بهای تمام شده مجموع سرمایه‌گذاری محاسبه خواهد شد.

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذارها

(تجدید نظر شده ۱۳۹۰)

۴۹. در مواردی که حق تقدم سهام توسط واحد تجاری سرمایه‌گذار به فروش می‌رسد، به منظور تعیین بهای تمام شده حق تقدم، مبلغ دفتری سرمایه‌گذاری مربوط پس از کسر مبلغ اسمی سهام موجود به نسبت تعداد بین حق تقدم و سهام موجود تسهیم می‌شود.
۵۰. هرگونه سود تضمین شده مندرج در عواید حاصل از فروش به طور جداگانه به حساب گرفته خواهد شد.

تغییر طبقه‌بندی سرمایه‌گذارها

۵۱. تغییر طبقه‌بندی سرمایه‌گذارهای بلندمدت به جاری باید صرفاً با رعایت شرایط مندرج در استاندارد حسابداری شماره ۳۱ با عنوان "دارایی‌های غیرجاری نگهداری شده برای فروش و عملیات متوقف شده" انجام شود.

۵۲. تغییر طبقه‌بندی سرمایه‌گذارهای جاری به بلندمدت تنها در شرایطی مجاز است که واحد سرمایه‌گذار حداقل به نفوذ قابل ملاحظه در واحد سرمایه‌پذیر دست یابد. در این صورت سرمایه‌گذاری باید به اقل بهای تمام شده و خالص ارزش فروش، یا چنانچه قبلاً به خالص ارزش فروش ثبت شده است به این ارزش انتقال یابد.

صورت سود و زیان

۵۳. علاوه بر موارد ذکر شده در بندهای بالا، اقلام زیر باید به سود و زیان دوره منظور شود:
- الف. هرگونه هزینه ناشی از کاهش خالص ارزش فروش سرمایه‌گذارهای کوتاه‌مدتی که به اقل بهای تمام شده و خالص ارزش فروش ارزیابی می‌شود،
- ب. هرگونه هزینه کاهش ارزش سرمایه‌گذارهای بلندمدتی که به روش بهای تمام شده ارزیابی می‌شود، و
- ج. هرگونه برگشت کاهشهای قبلی موارد "الف" و "ب" با توجه به تغییر در شرایط.
۵۴. هرگاه سرمایه‌گذاری بلندمدت به مبلغ تجدید ارزیابی ثبت شده باشد هرگونه کاهش در ارزش نسبت به مبلغ تجدید ارزیابی اندازه‌گیری می‌شود. نحوه به حساب گرفتن این مبالغ طبق استاندارد حسابداری شماره ۱۱ با عنوان دارایی‌های ثابت مشهود خواهد بود.

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

(تجدید نظر شده ۱۳۹۰)

افشا

۵۵. اطلاعات زیر باید در صورتهای مالی افشا شود:

- الف. رویه‌های حسابداری مورد استفاده برای سرمایه‌گذاریها مشتمل بر نحوه حسابداری تغییرات مبلغ دفتری،
- ب. انعکاس سرمایه‌گذاریهای جاری به تفکیک سریع‌المعامله در بازار و سایر سرمایه‌گذاریها.
- ج. مبلغ درآمد حاصل از سرمایه‌گذاریهای سریع‌المعامله در بازار که به عنوان دارایی جاری نگهداری و به روش خالص ارزش فروش ارزیابی شده است، شامل درآمد حاصل از تغییر در ارزش بازار و تفکیک جداگانه سود و زیان ناشی از انتقال سرمایه‌گذاری بین جاری و بلندمدت،
- د. ارزش بازار سرمایه‌گذاریهای سریع‌المعامله در بازار که به عنوان دارایی غیرجاری نگهداری شده است،
- ه. مبلغ هر گونه سود یا زیان ناشی از واگذاری سرمایه‌گذاریهای بلندمدت،
- و. مبلغ کاهش ارزش انباشته سرمایه‌گذاریهای بلندمدت،
- ز. محدودیتهای قابل توجه در رابطه با امکان تبدیل سرمایه‌گذاریها به نقد یا وصول درآمد و عواید واگذاری آنها، و
- ح. در مورد مؤسساتی که فعالیت عمده آنها سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار است، صورت تحلیلی پرتفوی سرمایه‌گذاری.

تاریخ اجرا

۵۶. الزامات این استاندارد در مورد کلیه صورتهای مالی که دوره مالی آنها از تاریخ ۱/۱/۱۳۹۱ و بعد از آن شروع می‌شود، لازم‌الاجراست.

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

پیوست شماره ۱: توضیحات تکمیلی در خصوص مصون‌سازی

این پیوست بخش لاینفک استاندارد حسابداری شماره ۱۵ است.

حسابداری مصون‌سازی

۱. اوراق مشتقه‌ای که در نظر گرفته می‌شود تا ارزش منصفانه یا جریانهای نقدی آن، تغییرات در ارزش منصفانه یا جریانهای نقدی اقلامی که برای مصون‌شدن در نظر گرفته شده را جبران نماید ابزار مصون‌سازی نامیده می‌شود. در مقابل، دارایی، بدهی، تعهد قطعی، معامله پیش‌بینی شده بسیار محتمل یا خالص سرمایه‌گذاری در عملیات خارجی که الف) واحد تجاری را با ریسک تغییرات ارزش منصفانه یا جریانهای نقدی آتی مواجه می‌کند، و ب) برای مصون‌شدن در نظر گرفته شده است، اقلام مصون‌شده نامیده می‌شود.
۲. حسابداری مصون‌سازی، نحوه شناسایی سود یا زیان ناشی از تغییرات در ارزشهای منصفانه ابزار مصون‌ساز و قلم مصون‌شده را تشریح می‌کند.
۳. دو نوع مصون‌سازی وجود دارد:
  - الف. مصون‌سازی ارزش منصفانه.
  - ب. مصون‌سازی جریان نقدی.
۴. یک رابطه مصون‌سازی تنها در صورتی واجد شرایط حسابداری مصون‌سازی است که تمام شرایط زیر را احراز کند:
  - الف. در شروع مصون‌سازی، رابطه مصون‌سازی، هدف و استراتژی مدیریت ریسک واحد تجاری برای اجرای مصون‌سازی، به طور رسمی طراحی و مستندسازی شده باشد. این مستندسازی باید شامل مشخص نمودن ابزار مصون‌سازی، قلم یا معامله مصون‌شده، ماهیت ریسکی که قرار است مصون شود و چگونگی ارزیابی اثربخشی ابزار مصون‌ساز برای جبران ریسک تغییر ارزش منصفانه یا جریانهای نقدی قلم مصون‌شده قابل انتساب به ریسک مصون‌شده باشد.

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

پیوست شماره ۱ (۱۵امه)

ب. انتظار می‌رود که مصون‌سازی تا حد زیادی در جبران تغییرات در ارزش منصفانه یا جریانهای نقدی قابل انتساب به ریسک مصون‌شده، هماهنگ با استراتژی مدیریت ریسک که در ابتدا برای آن رابطه مصون‌سازی خاص مستند شده است، اثربخش باشد.

پ. در مصون‌سازی جریان نقدی، معامله آتی که برای مصون‌سازی در نظر گرفته شده است باید بسیار محتمل بوده و دربرگیرنده ریسک تغییرات جریانهای نقدی باشد که در نهایت می‌تواند بر سود یا زیان اثر بگذارد.

ت. اثربخشی مصون‌سازی بتواند به طور اتکاپذیر اندازه‌گیری شود. به عبارت دیگر، ارزش منصفانه یا جریانهای نقدی قلم مصون‌شده قابل انتساب به ریسک مصون‌شده و ارزش منصفانه ابزار مصون‌ساز بتواند به طور اتکاپذیر اندازه‌گیری شود.

ث. مصون‌سازی به صورت مستمر ارزیابی شود و اثربخشی مصون‌سازی در تمام دوره‌های گزارشگری مالی مورد نظر برای مصون‌سازی، مشخص گردد.

اثربخشی مصون‌سازی

۵. آن میزان از تغییرات در ارزش منصفانه یا جریانهای نقدی اقلام مصون‌شده که قابل انتساب به ریسک مصون‌شده است و با تغییرات در ارزش منصفانه یا جریانهای نقدی ابزار مصون‌ساز جبران می‌شود، به طور اثربخش مصون شده است.

۶. مصون‌سازی در صورت احراز هر دو شرط زیر، اثربخش تلقی می‌شود:

الف. در شروع مصون‌سازی و دوره‌های بعدی، انتظار می‌رود که مصون‌سازی در جبران تغییرات در ارزش منصفانه یا جریانهای نقدینگی قابل انتساب به ریسک مصون‌شده طی دوره‌ای که برای آن مصون‌سازی پیش‌بینی شده است به میزان زیادی اثربخش باشد. چنین انتظاری به روشهای مختلفی قابل اثبات می‌باشد، از جمله مقایسه تغییرات گذشته در ارزش منصفانه یا جریان نقدی قلم مصون‌شده که قابل انتساب به

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

پیوست شماره ۱ (۱۵۱مه)

ریسک مصون‌شده می‌باشد، با تغییرات در ارزش منصفانه یا جریان نقدی ابزار مصون‌ساز، یا از طریق اثبات وجود ضریب همبستگی آماری بالا بین ارزش منصفانه یا جریان نقدی قلم مصون‌شده و ابزار مصون‌ساز.

ب. نتایج واقعی مصون‌سازی در محدوده ۸۰ تا ۱۲۵ درصد می‌باشد. برای مثال، در صورتی که عملکرد واقعی به گونه‌ای باشد که زیان ابزار مصون‌ساز ۱۲۰ واحد و سود قلم مصون‌شده ۱۰۰ واحد باشد، اثربخشی می‌تواند از طریق $\frac{120}{100}$ (۱۲۰ درصد) یا $\frac{100}{120}$ (۸۳ درصد) اندازه‌گیری شود. در این مثال با فرض احراز شرط مندرج در بند الف، مصون‌سازی اثربخش محسوب می‌شود.

۷. اثربخشی حداقل در زمان تهیه صورتهای مالی سالیانه یا میان‌دوره‌ای توسط واحد تجاری، مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

۸. این استاندارد یک روش واحد برای ارزیابی اثربخشی مصون‌سازی مشخص نمی‌کند. روش انتخاب شده برای ارزیابی اثربخشی مصون‌سازی توسط واحد تجاری، بستگی به استراتژی مدیریت ریسک واحد تجاری دارد. برای مثال، در صورتی که استراتژی مدیریت ریسک واحد تجاری، تعدیل دوره‌ای مبلغ ابزار مصون‌ساز برای انعکاس تغییرات در قلم مصون‌شده باشد، واحد تجاری باید اثبات نماید که مصون‌سازی برای دوره مورد نظر به میزان زیادی اثربخش می‌باشد، تا زمانی که مبلغ ابزار مصون‌ساز بعداً تعدیل گردد. در برخی موارد واحد تجاری روشهای متفاوتی را برای انواع مختلف مصون‌سازی بکار می‌گیرد. مستندسازی استراتژی مصون‌سازی واحد تجاری شامل روشهای واحد تجاری برای ارزیابی اثربخشی می‌باشد.

۹. در صورتی که واحد تجاری اقدام به مصون‌سازی کمتر از صد درصد برای پوشش ریسک قلم مصون‌شده نماید، مثلاً ۸۵ درصد، واحد تجاری باید اثربخشی را براساس تغییرات در ۸۵ درصد ریسک مصون‌شده ارزیابی کند.

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

پیوست شماره ۱ (ادامه)

۱۰. در صورتی که شرایط اصلی ابزار مصون‌ساز و قلم مصون‌شده یکسان باشد، تغییرات در ارزش منصفانه یا جریان نقدینگی قابل انتساب به ریسک مصون‌شده به احتمال زیاد به طور کامل یکدیگر را پوشش می‌دهند.

۱۱. برای واجد شرایط بودن حسابداری مصون‌سازی، مصون‌سازی باید مربوط به یک ریسک شناسایی شده مشخص باشد و صرفاً مربوط به ریسکهای تجاری عمومی واحد تجاری نباشد، و باید در نهایت سود یا زیان واحد تجاری را تحت تأثیر قرار دهد.

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

پیوست شماره ۲: مثالهای توضیحی در خصوص مصون‌سازی

این مثالها جنبه توضیحی دارند و بخشی از استاندارد حسابداری شماره ۱۵

نمی‌باشند.

۱. مصون‌سازی جریان نقدی با استفاده از قراردادهای آتی

شرکت الف در زمینه تولید آرد برای پخت انواع نان و کیک اشتغال دارد و گندم یکی از مواد اولیه مورد نیاز آن است. این شرکت در اول دی ماه سال ۱۳×۸ پیش‌بینی می‌کند که در ۳۱ خرداد سال ۱۳×۹ به ۱۰۰٫۰۰۰ کیلوگرم گندم نیازمند است که باید خریداری کند. از آنجا که مدیر شرکت، نگران افزایش قیمت گندم در این دوره زمانی است، با انعقاد ۹ قرارداد آتی، خود را در موقعیت خرید قرار می‌دهد. هر قرارداد آتی در بردارنده ۱۰٫۰۰۰ کیلوگرم گندم است. قرارداد آتی در ۳۱ خرداد سال ۱۳×۹ منقضی می‌شود که با تاریخی که مدیر انتظار دارد گندم خریداری شود یکسان است. وجه تضمین اولیه، ۱۰٪ مبلغ قرارداد است. اطلاعات مربوط به قیمت نقدی خرید و قیمت خرید قرارداد آتی در جدول زیر خلاصه شده است:

قیمت هر کیلوگرم گندم - ریال		تاریخ
قیمت خرید قرارداد آتی	قیمت نقدی خرید	
۵٫۹۰۰	۵٫۸۵۰	۱ دی ماه سال ۱۳×۸
۵٫۹۷۰	۵٫۹۱۰	۲۹ اسفند ماه سال ۱۳×۸
۵٫۹۲۰	۵٫۸۷۰	۳۱ خرداد ماه سال ۱۳×۹

با توجه به اطلاعات فوق، مستندسازی مصون‌سازی به شرح مندرج در صفحه بعد است:

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

پیوست شماره ۲ (ادامه)

مدیریت ریسک و ماهیت ریسکی که باید مصون شود:

هدف مصون‌سازی، کاهش تغییرپذیری جریانهای نقدی خرید پیش‌بینی شده گندم در آینده است. انتظار می‌رود که تغییرات در جریانهای نقدی قرارداد آتی، در جبران تغییرات در جریانهای نقدی مورد انتظار معامله خرید آتی که به دلیل تغییرات قیمت خرید گندم رخ می‌دهد، اثربخش باشد.

ابزار مصون‌سازی:

۹ قرارداد آتی با موقعیت خرید که هر قرارداد دربردارنده ۱۰,۰۰۰ کیلوگرم گندم به قیمت هر کیلو ۵۹۰۰ ریال است.

قلم مصون‌شده:

خرید پیش‌بینی شده ۱۰۰,۰۰۰ کیلوگرم گندم در ۳۱ خرداد ماه سال ۱۳۰۹.

نحوه برآورد اثربخشی مصون‌سازی

دو روش برای برآورد اثربخشی مصون‌سازی مورد استفاده قرار می‌گیرد:

۱. روش اول با نگرش به آینده به بررسی میزان اثربخشی مصون‌سازی می‌پردازد. در این روش، همبستگی میان قیمت هر کیلوگرم گندم طبق قرارداد آتی با قیمت نقدی هر کیلوگرم گندم، طی چندین دوره زمانی برآورد می‌شود. اگر همبستگی بالا باشد و پیش‌بینی شود که این همبستگی بالا مستمر است، انتظار بر این خواهد بود که در آینده مصون‌سازی ریسک قیمت گندم با استفاده از قراردادهای آتی، اثربخشی بالایی داشته باشد.

۲. روش دوم اثربخشی را با نگرش به گذشته و بر مبنای روش تهاتر پولی برآورد می‌کند. این کار به وسیله مقایسه تغییرات در جریانهای نقدی مورد انتظار قرارداد آتی گندم با تغییرات مورد انتظار در جریانهای نقدی خرید پیش‌بینی شده گندم صورت می‌گیرد. به عبارتی، نتیجه تقسیم تغییرات در جریانهای نقدی انباشته یا دوره به دوره مورد انتظار ابزار مصون‌ساز به تغییرات جریانهای نقدی خروجی انباشته یا دوره به دوره خرید پیش‌بینی شده در آینده، اگر در محدوده ۰/۸۰ تا ۱/۲۵ قرار گیرد، مصون‌سازی، اثربخش تلقی می‌شود.

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

پیوست شماره ۲ (۱۵امه)

به طور کلی، رهنمود خاصی درباره نحوه اجرای آزمون اثربخشی ارائه نمی‌شود. ولی روش انتخاب شده باید از زمان شروع رابطه مصون‌سازی، مستند شود. برآورد اثربخشی مصون‌سازی، باید مبتنی بر استراتژی مدیریت ریسک واحد تجاری بوده و منطقی و یکنواخت با سایر روابط مصون‌ساز مشابه باشد، مگر آنکه ضرورت کاربرد روشهای مصون‌ساز دیگر به صراحت بیان شود.

انجام ثبتهای مورد نیاز:

در جدول زیر به مقایسه خرید طبق قرارداد آتی و خرید پیش‌بینی شده اشاره شده است:

شرح	۳۱ خرداد ماه سال ۱۳×۹	مجموع
خرید پیش‌بینی شده آتی	کیلوگرم	کیلوگرم
خرید طبق قرارداد آتی	۱۰۰ر۰۰۰	۱۰۰ر۰۰۰
بیشتر (کمتر)	۹۰ر۰۰۰	۹۰ر۰۰۰
	(۱۰ر۰۰۰)	(۱۰ر۰۰۰)

جدول فوق نشان می‌دهد که برای ۹۰٪ خریدهای پیش‌بینی شده، قراردادهای آتی منعقد شده است. اول دی ماه سال ۱۳×۸: تنها ثبتی که در تاریخ عقد قرارداد انجام می‌شود، ثبت مربوط به پرداخت سپرده اولیه است.

شرح	بدهکار	بستانکار
حساب سپرده	ریال	ریال
موجودی نقد	۵۳۱۰۰ر۰۰۰ ^۳	۵۳۱۰۰ر۰۰۰
بابت واریز سپرده اولیه برای خرید قراردادهای آتی گندم		
$۵۳۱۰۰ر۰۰۰ = ۰/۱ \times ۵۹۰۰ \times ۱۰۰ر۰۰۰ \times ۹$		

در مرحله بعد، باید اثربخشی مصون‌سازی به منظور انجام ثبت‌های لازم در ۲۹ اسفند ماه سال ۱۳×۸ ارزیابی شود:

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

پیوست شماره ۲ (ادامه)

قیمت خرید نقدی	قیمت خرید قرارداد آتی	شرح
ریال (۵٫۸۵۰)	ریال ۵٫۹۰۰	۱ دی ماه سال ۱۳×۸
ریال (۵٫۹۱۰)	ریال ۵٫۹۷۰	۲۹ اسفند ماه سال ۱۳×۸
(۶۰)	۷۰	تغییرات قیمت
۹۰٫۰۰۰ کیلوگرم	۹۰٫۰۰۰ کیلوگرم	حجم خرید
ریال (۵٫۴۰۰٫۰۰۰) ^۵	ریال ۶٫۳۰۰٫۰۰۰ ^۴	تغییرات قیمت
		$۹۰٫۰۰۰ \times ۷۰ = ۶٫۳۰۰٫۰۰۰$ ^۴
		$۹۰٫۰۰۰ \times ۶۰ = ۵٫۴۰۰٫۰۰۰$ ^۵

با توجه به جدول فوق، نتایج آزمون تهاتر پولی عبارت است از:

$$\frac{۶٫۳۰۰٫۰۰۰}{۵٫۴۰۰٫۰۰۰} = ۱/۱۶ \rightarrow ۰/۸۰ \leq ۱/۱۶ \leq ۱/۲۵$$

نتیجه به دست آمده نشان می‌دهد که رابطه مصون‌سازی، اثربخش است. بنابراین ثبت‌های مربوط به ۲۹ اسفند ماه سال ۱۳×۸ به شرح زیر خواهند بود:

بستانکار	بدهکار	شرح
ریال	ریال	قرارداد آتی
	۶٫۳۰۰٫۰۰۰	
۵٫۴۰۰٫۰۰۰		سود یا زیان جامع
۹۰۰٫۰۰۰		سود مصون‌سازی
		بابت ثبت قراردادهای آتی به ارزش منصفانه

بستانکار	بدهکار	شرح
ریال	ریال	موجودی نقد
	۶٫۳۰۰٫۰۰۰	
۶٫۳۰۰٫۰۰۰		حساب سپرده
		بابت تعدیل حساب سپرده در ترازنامه

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

پیوست شماره ۲ (ادامه)

در مرحله بعد، به منظور انجام ثبت‌های لازم در ۳۱ خرداد ماه سال ۱۳۰۹، مجدداً اثربخشی مصون‌سازی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

آزمون اثربخشی مصون‌سازی / روش تهاثر پولی دوره به دوره

شرح	قیمت خرید طبق قرارداد آتی	قیمت خرید نقدی
۲۹ اسفند ماه سال ۱۳۰۸	۵۹۷۰ ریال	(۵۹۱۰) ریال
۳۱ خرداد ماه سال ۱۳۰۹	۵۹۲۰ ریال	(۵۸۷۰) ریال
تغییرات قیمت	(۵۰)	۴۰
حجم خرید	۹۰,۰۰۰ کیلوگرم	۹۰,۰۰۰ کیلوگرم
تغییرات قیمت	^۶ (۴۵۰۰,۰۰۰) ریال	^۷ ۳۶۰۰,۰۰۰ ریال
	${}^6 90,000 \times (50) = (4,500,000)$	
	${}^7 90,000 \times 40 = 3,600,000$	

$$\frac{4,500,000}{3,600,000} = 1/25 \rightarrow 0/80 \leq 1/25 \leq 1/25$$

اگر برای بررسی اثربخشی مصون‌سازی، از روش تهاثر پولی انباشته استفاده شود، نتایج به شرح زیر خواهد بود:

آزمون اثربخشی مصون‌سازی / روش تهاثر پولی انباشته

شرح	قیمت خرید طبق قرارداد آتی	قیمت خرید نقدی
تغییرات قیمت تا ۲۹ اسفند ماه سال ۱۳۰۸	۶,۳۰۰,۰۰۰ ریال	(۵,۴۰۰,۰۰۰) ریال
تغییرات قیمت تا ۳۱ خرداد ماه سال ۱۳۰۹	^۸ ۱,۸۰۰,۰۰۰ ریال	^۹ (۱,۸۰۰,۰۰۰) ریال
	${}^8 6,300,000 + (4,500,000) = 1,800,000$	
	${}^9 3,600,000 + (5,400,000) = (1,800,000)$	
	$\frac{1,800,000}{1,800,000} = 1 \rightarrow 0/80 \leq 1 \leq 1/25$	

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

پیوست شماره ۲ (ادامه)

نتیجه به دست آمده نشان می‌دهد که رابطه مصون‌سازی، اثربخش است. بنابراین ثبت‌های مربوط به ۳۱ خرداد ماه سال ۱۳۰۹ به شرح زیر خواهند بود:

الف. ثبت‌های مربوط به تعدیل مبلغ قراردادهای آتی به ارزش منصفانه و تعدیل حساب سپرده

بستانکار	بدهکار	شرح
ریال	ریال	
	۳۶۰۰۰۰۰۰	سود یا زیان جامع (سود تحقق نیافته قرارداد آتی)
	۹۰۰۰۰۰۰	زیان مصون‌سازی
۴۵۰۰۰۰۰۰		قرارداد آتی
		بابت تعدیل مبلغ قراردادهای آتی به ارزش منصفانه در ۳۱ خرداد ماه سال ۱۳۰۹

بستانکار	بدهکار	شرح
ریال	ریال	
	۴۵۰۰۰۰۰۰	حساب سپرده
۴۵۰۰۰۰۰۰		وجه نقد
		بابت تعدیل حساب سپرده در ترازنامه

ب. ثبت‌های مربوط به تسویه قراردادهای آتی خرید گندم و حذف حساب سپرده

بستانکار	بدهکار	شرح
ریال	ریال	
	۱۸۰۰۰۰۰۰	حساب سپرده
۱۸۰۰۰۰۰۰		قرارداد آتی
		بابت تسویه قراردادهای آتی خرید گندم

بستانکار	بدهکار	شرح
ریال	ریال	
	۵۳۱۰۰۰۰۰۰	وجه نقد
۵۳۱۰۰۰۰۰۰		حساب سپرده
		بابت حذف حساب سپرده

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه گذاریها

پیوست شماره ۲ (ادامه)

یا اینکه می توان هر دو ثبت فوق را با یکدیگر تهاتر کرد و به صورت زیر نوشت:

بستانکار	بدهکار	شرح
ریال	ریال	
	۵۳۱۰۰۰۰۰	وجه نقد
۱۸۰۰۰۰۰		قرارداد آتی
۵۱۳۰۰۰۰۰		حساب سپرده
		بابت تسویه قراردادهای آتی خرید گندم و حذف حساب سپرده

ج . ثبت های مربوط به خرید موجودی مواد اولیه و مصرف آن

بستانکار	بدهکار	شرح
ریال	ریال	
	۱۰ ۵۸۷۰۰۰۰۰	موجودی مواد اولیه
۵۸۷۰۰۰۰۰		وجه نقد
		بابت خرید موجودی مواد اولیه
		$۱۰ ۵۸۷۰ \times ۱۰۰۰۰۰ = ۵۸۷۰۰۰۰۰$

و اگر موجودی مواد اولیه در همان دوره مصرف شود، ثبت زیر نیز انجام می شود:

بستانکار	بدهکار	شرح
ریال	ریال	
	۵۸۵۲۰۰۰۰۰	بهای تمام شده کالای ساخته شده
	۱۸۰۰۰۰۰	سود یا زیان جامع (سود تحقق نیافته قرارداد آتی)
۵۸۷۰۰۰۰۰		موجودی مواد اولیه
		بابت هزینه کردن موجودی مواد اولیه و حذف حساب سود یا زیان جامع

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه گذاریها

پیوست شماره ۲ (ادامه)

تغییرات قیمت	تغییرات قیمت	تغییرات قیمت	تغییرات قیمت	تغییرات قیمت	شرح
اِزارِ مِصون‌سازِ طیِ دوره	مِصون‌شده‌ی طیِ دوره	قیمتِ انباشته‌ی اِزارِ مِصون‌ساز	قیمتِ انباشته‌ی قلم	تغییرات سود یا زیان جامع	
ریال	ریال	ریال	ریال	ریال	
۶,۳۰۰,۰۰۰	(۵,۴۰۰,۰۰۰)	۶,۳۰۰,۰۰۰	(۵,۴۰۰,۰۰۰)	۵,۴۰۰,۰۰۰	۲۹ اسفند ماه سال ۱۳×۸
(۴,۵۰۰,۰۰۰)	۳,۶۰۰,۰۰۰	۱,۸۰۰,۰۰۰	(۱,۸۰۰,۰۰۰)	(۳,۶۰۰,۰۰۰)	۳۱ خرداد ماه سال ۱۳×۹

۲. مصون‌سازی ارزش منصفانه با استفاده از قراردادهای آتی

شرکت ب در زمینه تولید مفتول مس فعالیت می‌کند. این شرکت در اول دی ماه سال ۱۳×۸، ۱۰۰۰ تن مفتول مس به بهای تمام شده هر تن ۱,۲۰۰,۰۰۰ ریال را به عنوان موجودی در اختیار دارد. مدیر شرکت، به منظور مصون‌سازی وضعیت مفتول مس در مقابل کاهش قیمت آن، اقدام به فروش قرارداد آتی برای ۱,۰۰۰ تن مفتول مس به قیمت هر تن ۱,۵۵۰,۰۰۰ ریال می‌کند. قرارداد آتی در ۳۱ خرداد سال ۱۳×۹ منقضی می‌شود که با تاریخی که مدیر انتظار دارد مفتول مس به فروش برسد، یکسان است. ارزش منصفانه مفتول مس براساس قیمت بازار، کیفیت مفتول مس و شرایط تحویل آن تعیین می‌شود. در ۳۱ خرداد سال ۱۳×۹، مدیر شرکت قرارداد آتی را تسویه می‌کند و هر تن مفتول مس را به قیمت ۱,۴۰۵,۰۰۰ ریال به فروش می‌رساند. وجه تضمین اولیه، ۱۰٪ مبلغ قرارداد است.

قیمت نقدی فروش و قیمت قرارداد آتی به شرح جدول زیر می‌باشد:

تاریخ	قیمت نقدی فروش	قیمت هر تن مفتول مس - ریال
	قیمت طبق قرارداد آتی فروش	
۱ دی ماه سال ۱۳×۸	۱,۵۰۰,۰۰۰	۱,۵۵۰,۰۰۰
۲۹ اسفند ماه سال ۱۳×۸	۱,۴۵۵,۰۰۰	۱,۵۰۰,۰۰۰
۳۱ خرداد ماه سال ۱۳×۹	۱,۴۰۵,۰۰۰	۱,۴۵۵,۰۰۰

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه گذاریها

پیوست شماره ۲ (۱۵امه)

با توجه به اطلاعات فوق، مستندسازی مصون سازی به شرح زیر است:

مدیریت ریسک و ماهیت ریسکی که باید مصون شود:

هدف مصون سازی، کاهش تغییرپذیری قیمت فروش مفتول مس در آینده است. انتظار می رود که تغییرات در ارزش منصفانه قرارداد آتی، در جبران تغییرات در ارزش منصفانه مفتول مس، اثربخش باشد.

ابزار مصون سازی:

قرارداد آتی با موقعیت فروش که دربردارنده ۱۰۰۰ تن مفتول مس به قیمت هر تن ۱۰۵۰۰۰ ریال است.

قلم مصون شده:

۱۰۰۰ تن مفتول مس

انجام ثبتهای مورد نیاز:

اول دی ماه سال ۱۳×۸: تنها ثبتی که در این تاریخ انجام می شود، ثبت مربوط به پرداخت سپرده اولیه است.

شرح	بدهکار	بستانکار
حساب سپرده	۱۰۵۰۰۰۰۰۰ ^{۱۱}	ریال
وجه نقد		۱۰۵۰۰۰۰۰۰
بابت واریز سپرده اولیه برای فروش قراردادهای آتی مفتول مس		
$۱۰۵۰۰۰۰۰۰ = ۱۰۵۰۰۰ \times ۱۰۵۰۰۰۰ \times ۰/۱$ ^{۱۱}		

در مرحله بعد، باید اثربخشی مصون سازی به منظور انجام ثبت های لازم در ۲۹ اسفند ماه سال ۱۳×۸ ارزیابی شود:

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

پیوست شماره ۲ (ادامه)

ارزش منصفانه موجودی کالا بر مبنای قیمت‌های نقدی	قیمت آتی تحویل کالا در ۳۱ خرداد ماه سال ۱۳×۹	شرح
۱٫۵۰۰٫۰۰۰ ریال	۱٫۵۵۰٫۰۰۰ ریال	۱ دی ماه سال ۱۳×۸
۱٫۴۵۵٫۰۰۰ ریال	۱٫۵۰۰٫۰۰۰ ریال	۲۹ اسفند ماه سال ۱۳×۸
(۴۵٫۰۰۰)	۵۰٫۰۰۰	تغییرات ارزش منصفانه
۱٫۰۰۰ تن	۱٫۰۰۰ تن	حجم فروش
(۴۵٫۰۰۰٫۰۰۰) ^{۱۳}	۵۰٫۰۰۰٫۰۰۰ ^{۱۲}	تغییرات ارزش منصفانه
$۱۲ \quad ۵۰٫۰۰۰ \times ۱٫۰۰۰ = ۵۰٫۰۰۰٫۰۰۰$		
$۱۳ \quad (۴۵٫۰۰۰) \times ۱٫۰۰۰ = (۴۵٫۰۰۰٫۰۰۰)$		

با توجه به جدول فوق، نتایج آزمون تهاتر پولی عبارت است از:

$$\frac{۵۰٫۰۰۰٫۰۰۰}{۴۵٫۰۰۰٫۰۰۰} = ۱/۱۱۱ \rightarrow ۰/۸۰ \leq ۱/۱۱۱ \leq ۱/۲۵$$

نتیجه به دست آمده نشان می‌دهد که رابطه مصون‌سازی، اثربخش است. بنابراین ثبت‌های مربوط به ۲۹ اسفند ماه سال ۱۳×۸ به شرح زیر خواهند بود:

بستانکار	بدهکار	شرح
ریال	ریال	
	۵۰٫۰۰۰٫۰۰۰	قرارداد آتی
۵۰٫۰۰۰٫۰۰۰		سود مصون‌سازی
		بابت ثبت قرارداد آتی به ارزش منصفانه

بستانکار	بدهکار	شرح
ریال	ریال	
	۵۰٫۰۰۰٫۰۰۰	وجه نقد
۵۰٫۰۰۰٫۰۰۰		حساب سپرده
		بابت تعدیل حساب سپرده در ترازنامه

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه‌گذاریها

پیوست شماره ۲ (ادامه)

بستانکار	بدهکار	شرح
ریال	ریال	
	۴۵۰,۰۰۰,۰۰۰	زیان مصون‌سازی
۴۵۰,۰۰۰,۰۰۰		موجودی کالا
<p>بابت ثبت تغییرات در ارزش منصفانه موجودی کالا^{۱۴}</p> <p>^{۱۴} این ثبت، بابت تعدیل بهای موجودی کالا به ارزش خالص بازیافتنی آن انجام نمی‌شود، بلکه یکی از ثبت‌های مربوط به فعالیت مصون‌سازی است.</p>		

در مرحله بعد، به منظور انجام ثبت‌های لازم در ۳۱ خرداد ماه سال ۱۳×۹، مجدداً اثربخشی مصون‌سازی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

آزمون اثربخشی مصون‌سازی / روش تهازر پولی دوره به دوره

ارزش منصفانه موجودی کالا بر مبنای قیمت‌های نقدی	قیمت آتی تحویل کالا در ۳۱ خرداد ماه سال ۱۳×۹	شرح
ریال ۱,۴۵۵,۰۰۰	ریال ۱,۴۵۰,۰۰۰	۲۹ اسفند ماه سال ۱۳×۸
ریال ۱,۴۰۵,۰۰۰	ریال ۱,۴۵۵,۰۰۰	۳۱ خرداد ماه سال ۱۳×۹
(۵۰,۰۰۰)	۴۵,۰۰۰	تغییرات قیمت
۱,۰۰۰	۱,۰۰۰	حجم خرید
ریال (۵۰,۰۰۰,۰۰۰) ^{۱۶}	ریال ۴۵,۰۰۰,۰۰۰ ^{۱۵}	تغییرات قیمت
$۴۵,۰۰۰ \times ۱,۰۰۰ = ۴۵,۰۰۰,۰۰۰$ $(۵۰,۰۰۰) \times ۱,۰۰۰ = (۵۰,۰۰۰,۰۰۰)$		

$$\frac{۴۵,۰۰۰,۰۰۰}{۵۰,۰۰۰,۰۰۰} = ۰/۹ \rightarrow ۰/۸۰ \leq ۰/۹ \leq ۱/۲۵$$

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه گذاریها

پیوست شماره ۲ (ادامه)

آزمون اثربخشی مصون سازی / روش تهاتر پولی انباشته

تغییر در ارزش منصفانه موجودی کالا بر مبنای قیمت های نقدی	تغییر در قیمت آتی تحویل کالا طبق قرارداد فروش آتی	شرح
ریال (۴۵,۰۰۰,۰۰۰)	ریال ۵۰,۰۰۰,۰۰۰	تغییرات قیمت تا ۲۹ اسفند ماه سال ۱۳×۸
ریال (۹۵,۰۰۰,۰۰۰) ^{۱۸}	ریال ۹۵,۰۰۰,۰۰۰ ^{۱۷}	تغییرات قیمت تا ۳۱ خرداد ماه سال ۱۳×۹
$۴۵,۰۰۰,۰۰۰ + ۵۰,۰۰۰,۰۰۰ = ۹۵,۰۰۰,۰۰۰$ ^{۱۷}		
$(۵۰,۰۰۰,۰۰۰) + (۴۵,۰۰۰,۰۰۰) = (۹۵,۰۰۰,۰۰۰)$ ^{۱۸}		

$$\frac{۹۵,۰۰۰,۰۰۰}{۹۵,۰۰۰,۰۰۰} = ۱ \rightarrow ۰/۸۰ \leq ۱ \leq ۱/۲۵$$

نتایج حاصل از اثربخشی مصون سازی به روش تهاتر پولی دوره به دوره یا انباشته نشان می دهد که رابطه مصون سازی، اثربخش است. بنابراین ثبت های مربوط به ۳۱ خرداد ماه سال ۱۳×۹ به شرح زیر می باشد.

الف. ثبت های مربوط به تعدیل مبلغ قرارداد آتی و موجودی کالا به ارزش منصفانه و تعدیل حساب سپرده

بستانکار	بدهکار	شرح
ریال	ریال	قرارداد آتی
	۴۵,۰۰۰,۰۰۰	
۴۵,۰۰۰,۰۰۰		سود مصون سازی
		بابت تعدیل ارزش منصفانه قرارداد آتی

بستانکار	بدهکار	شرح
ریال	ریال	زیان مصون سازی
	۵۰,۰۰۰,۰۰۰	
۵۰,۰۰۰,۰۰۰		موجودی کالا
		بابت ثبت تغییرات در ارزش منصفانه موجودی کالا

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه گذاریها

پیوست شماره ۲ (ادامه)

بستانکار	بدهکار	شرح
ریال	ریال	
	۴۵٫۰۰۰٫۰۰۰	موجودی نقد
۴۵٫۰۰۰٫۰۰۰		حساب سپرده
		بابت تعدیل حساب سپرده در ترازنامه

ب . ثبت‌های مربوط به تسویه قرارداد آتی فروش مفتول مس و حذف حساب سپرده

بستانکار	بدهکار	شرح
ریال	ریال	
	۹۵٫۰۰۰٫۰۰۰	حساب سپرده
۹۵٫۰۰۰٫۰۰۰		قرارداد آتی
		بابت تسویه قرارداد آتی فروش مفتول مس

بستانکار	بدهکار	شرح
ریال	ریال	
	۱۵۵٫۰۰۰٫۰۰۰	موجودی نقد
۱۵۵٫۰۰۰٫۰۰۰		حساب سپرده
		بابت حذف حساب سپرده

یا اینکه می‌توان هر دو ثبت فوق را با یکدیگر تهاتر کرد و به صورت زیر نوشت:

بستانکار	بدهکار	شرح
ریال	ریال	
	۱۵۵٫۰۰۰٫۰۰۰	موجودی نقد
۹۵٫۰۰۰٫۰۰۰		قرارداد آتی
۶۰٫۰۰۰٫۰۰۰		حساب سپرده
		بابت تسویه قرارداد آتی فروش مفتول مس و حذف حساب سپرده

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

سرمایه گذاریها

پیوست شماره ۲ (ادامه)

ج . ثبت‌های مربوط به فروش موجودی کالا

بستانکار	بدهکار	شرح
ریال	ریال	
	۱۴۰۵٫۰۰۰٫۰۰۰	وجه نقد
۱۴۰۵٫۰۰۰٫۰۰۰		درآمد فروش
		بابت فروش موجودی کالا

بستانکار	بدهکار	شرح
ریال	ریال	
	۱۹ ۱٫۱۰۵٫۰۰۰٫۰۰۰	بهای تمام شده فروش
۱٫۱۰۵٫۰۰۰٫۰۰۰		موجودی کالا
		بابت به هزینه بردن موجودی کالا
		$۱۹ ۱٫۲۰۰٫۰۰۰٫۰۰۰ - ۴۵٫۰۰۰٫۰۰۰ - ۵۰٫۰۰۰٫۰۰۰ = ۱٫۱۰۵٫۰۰۰٫۰۰۰$